

Vergaderjaar 2008–2009

29 754

Terrorismebestrijding

Nr. 144

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES EN VAN JUSTITIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 17 maart 2009

Inleiding

In deze brief informeren wij uw Kamer over de uitvoering van de motie van het lid Çörüz c.s.¹. In deze motie verzoekt de Kamer het kabinet om een actieplan voor het uitdragen van de waarden van de democratische rechtsstaat.

Het kabinet heeft eind vorig jaar een reeks van acties gepresenteerd gericht op vergroting van het draagvlak voor de waarden die aan onze democratie en rechtsstaat ten grondslag liggen. Deze kabinetsbrede aanpak is gebaseerd op het rapport «Onverschilligheid is geen optie. De rechtsstaat maken we samen» van de commissie «Uitdragen kernwaarden van de rechtsstaat»². In aanvulling hierop noemt deze brief de specifieke maatregelen die in het kader van het Actieplan Polarisatie en Radicalisering worden ondernomen op dit terrein.

In deze brief wordt achtereenvolgens ingegaan op het kabinetsstandpunt «Uitdragen kernwaarden rechtsstaat», op de uitvoering van de motie Çörüz en de borging van deze activiteiten. Ten slotte worden nog enkele aanvullende kabinetsactiviteiten geschetst die passen binnen het bredere kabinetsbeleid ter versterking van de democratische rechtsstaat.

Kabinetsstandpunt «Uitdragen kernwaarden rechtsstaat»

Het kabinet onderschrijft in het kabinetsstandpunt over bovengenoemd advies van de commissie «Uitdragen kernwaarden van de rechtsstaat» het belang van de kernwaarden vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Deze waarden staan centraal in onze democratische rechtsstaat en zijn uitgewerkt in diverse beginselen en grondrechten. De uitvoering van de motie Çörüz past in het kabinetsbrede programma ter bevordering van maatschappelijke samenhang, sociale cohesie, democratie en burgerschap.

¹ Tweede Kamer 2007–2008, 29 754, nr. 118.

² Tweede Kamer 2008–2009, 29 279, nr. 83.

Een vitale democratie ontstaat niet vanzelf en heeft voortdurend onderhoud nodig op basis van een open dialoog met de samenleving. Onze democratische rechtsstaat kan niet zonder het vertrouwen van de burgers, en evenmin zonder hun actieve steun en betrokkenheid bij de realisatie van de waarden waar de rechtsstaat uiteindelijk voor staat.

Waar het vertrouwen in de democratie ontbreekt, is de kans op polarisatie en radicalisering aanwezig. Processen van polarisatie en radicalisering zijn ook te beschrijven als processen van toenemende de-legitimering van de democratische waarden en instituties. Vooral jongeren zijn vatbaar voor polarisatie en radicalisering in hun zoektocht naar hun identiteit, sociale binding of politieke rechtvaardigheid¹. Daarom is het van belang om jongeren in aanraking te brengen met de democratische rechtsstaat.

Aanpak binnen het Actieplan Polarisation en Radicalisering

Gezien de nauwe relatie tussen het versterken van het democratisch bewustzijn enerzijds en polarisatie en radicalisering anderzijds, wordt een extra stimulans gegeven op dit terrein. Het doel van deze stimuleringsmaatregelen is radicalisering en polarisatie tegen te gaan door het vergroten van draagvlak voor de waarden van de democratische rechtsstaat. Dit doel is nader uitgewerkt in de volgende subdoelstellingen:

- Jongeren worden in aanraking gebracht met de waarden van de democratische rechtsstaat.
- Instellingen en organisaties die al op lokaal niveau activiteiten uitvoeren op het gebied van de overdracht van waarden van de democratische rechtsstaat worden ondersteund in het vergroten van hun bereik.
- Gemeenten beginnen of intensiveren activiteiten ter bevordering van het draagvlak voor de waarden van de democratische rechtsstaat.
- Professionals worden ondersteund in het hebben van een weerwoord tegen afwijzingen van de democratische rechtsstaat en de daardoor ontstane polarisatie en radicalisering.

Voor de stimuleringsmaatregelen worden drie uitgangspunten gehanteerd:

1. Er wordt aansluiting gezocht bij wat instellingen en organisaties al doen op het gebied van de verspreiding van kennis van en vergroting van draagvlak voor de waarden van de democratische rechtsstaat. Dit is de zogenaamde koekoeksei-strategie, die ook als les genoemd wordt in het rapport van de commissie «Uitdragen kernwaarden van de rechtsstaat».
2. Er worden zowel generieke als specifieke activiteiten/projecten uitgevoerd. Specifieke activiteiten zijn nodig om aan te sluiten bij de behoefte onder jongeren, professionals en gemeenten.
3. Er wordt geïnvesteerd in projecten en activiteiten die ook na 2011 effect kunnen sorteren.

Uitdragen van bestaande activiteiten

In opdracht van het ministerie van BZK heeft het Instituut voor Publiek en Politiek (IPP) een verkenning uitgevoerd van bestaande, veelbelovende en mogelijke activiteiten gericht op het uitdragen van de waarden van de democratische rechtsstaat. De uitkomsten van deze verkenning en de lessen uit het advies van de commissie «Uitdragen kernwaarden van de rechtsstaat» vormen de basis voor bovenstaande doelstellingen en uitgangspunten van de stimuleringsmaatregelen.

Daarnaast heeft het onderzoek van het IPP geleid tot een breed overzicht van activiteiten die in Nederland plaatsvinden om de kennis over de

¹ Actieplan Polarisation en Radicalisering: «De personen die vatbaar zijn voor polarisation en radicalisering zijn voornamelijk jongeren (veelal jonger dan 30 jaar) die op zoek zijn naar hun identiteit of roeping». Tweede Kamer, 2006–2007, 29 754, nr. 103.

democratische rechtsstaat te bevorderen. Deze inventarisatie wordt nader uitgediept en via Nuansa, het Kennis- en Adviescentrum Polarisatie en Radicalisering, beschikbaar gesteld. Hierbij zullen good-practices worden uitgelicht, zodat gemeenten en organisaties die dergelijke projecten willen uitvoeren kunnen voortbouwen op eerder opgedane ervaringen en bestaande activiteiten.

Centrale rol voor gemeenten

In het Actieplan Polarisatie en Radicalisering ligt het primaat bij de lokale aanpak. Gemeenten kunnen in aanmerking komen voor een subsidie op basis van co-financiering middels een decentralisatie-uitkering uit het Gemeentefonds. Gemeenten zullen actief worden gewezen op de mogelijkheid om co-financiering aan te vragen voor stimulering van de waarden van de democratische rechtsstaat.

Om gemeenten in de stimulering van de waarden van de democratische rechtsstaat te ondersteunen, komt er in 2009 en 2010 voor minimaal tien gemeenten een intensief (educatief) programma waarbij veelbelovende praktijken worden ontwikkeld en uitgevoerd onder deskundige begeleiding. Dit programma wordt afgestemd op de belevingswereld van jongeren en kan eenvoudig aangepast worden aan de lokale problematiek, zodat bijvoorbeeld extra aandacht kan worden besteed aan moslim-extremisme, rechtsextremisme of islamofobie. In overleg met de gemeente wordt besloten bij welke (gemeentelijke) instelling een dergelijk project wordt uitgevoerd, bijvoorbeeld in de (voor- en naschoolse) kinderopvang, bureau HALT, jongerenwerk of op (brede) scholen. In 2010 vindt er een evaluatie van dit programma plaats. Vervolgens wordt het programma op basis van de opgedane ervaringen aangepast en via Nuansa beschikbaar gesteld aan geïnteresseerde gemeenten en professionals.

Handreiking «Weerwoord»

In het Operationeel Actieplan Polarisatie en Radicalisering 2009 is de ontwikkeling van een handreiking «Weerwoord» opgenomen. Deze wordt in 2009 opgesteld. In de handreiking worden suggesties gegeven voor een weerwoord aan radicaliserende jongeren. Doelgroepen van deze handreiking zijn professionals als docenten, jongerenwerkers, reclasseringsambtenaren en medewerkers in gevangenissen.

Projecten «Fight for your rights» en «Inbox»

Binnen het Actieplan Polarisatie en Radicalisering zijn reeds in 2008 twee projecten gestart met betrekking tot de waarden van de democratische rechtsstaat: «Fight for your rights» van Codename Future en het Forum voor Democratische ontwikkeling en «Inbox» van Critical Mass.

Het project «Fight for your rights» draait om de betekenis van zeven grondrechten voor middelbare scholieren. Jongeren leren niet alleen wat hun basisrechten zijn, maar ook dat democratie geen statisch geheel is. De leerlingen verzamelen informatie, gaan met elkaar in discussie en passen daarna hun opgedane kennis toe. De ambitie is om 40 000 leerlingen te bereiken (gespreid over praktijkonderwijs, VMBO, Havo en VWO) en aan deze leerlingen kennis over te dragen maar vooral om hen zelf te laten ervaren dat ze actief kunnen deelnemen aan de samenleving en invloed kunnen uitoefenen.

Het project «Inbox» gaat in op thema's waar leerlingen dagelijks mee in aanraking komen, zoals groepsdruk, hokjes denken en vooroordelen. Het

bestaat uit een tournee van de interactieve tentoonstelling «*Denk jij buiten je INBOX*» en interactieve workshops onder de titel «*Toolbox*». In «*Denk jij buiten je INBOX*» worden bezoekers in tien multimediale installaties geconfronteerd met groepsprocessen en aan het denken gezet over hoe zij zelf bijdragen aan (de-)escalatie van conflict. Tijdens de workshops «*Toolbox*» ontwikkelen leerlingen binnen enkele tentoonstellings-raamwerken zelf een expositie die zij presenteren aan medeleerlingen. Beide activiteiten richten zich primair op leerlingen uit het praktijk-onderwijs en VMBO. Secundaire doelgroepen zijn leerlingen van Havo en VWO en studenten van het VMBO en HBO. Verder worden specifieke INBOX *on tour*-workshops georganiseerd voor professionals die met jongeren werken waaronder politieagenten, docenten, jongerenwerkers en professionals binnen de jeugdzorg.

Borging activiteiten

De uit te voeren projecten worden in 2011 geëvalueerd, zodat de ervaringen geborgd kunnen worden in het Huis voor Democratie en Rechtsstaat¹. De belangrijkste doelstelling van dit Huis is het overdragen van kennis over de kernwaarden van onze democratische rechtsstaat en de werking van de instituties van de democratie en de rechtsstaat. Het Huis is gericht op verschillende doelgroepen, en in het bijzonder jongeren. Daarnaast zal informatie over de projecten voor geïnteresseerde gemeenten en organisaties beschikbaar worden gesteld via het Kennis- en Adviescentrum voor Polarisatie en Radicalisering, Nuansa.

Overige kabinetsactiviteiten

Naast bovenstaande stimuleringsmaatregelen onderneemt het kabinet ook andere activiteiten om de waarden van de democratische rechtsstaat te stimuleren. Dit betreft onder meer activiteiten ter versterking van de Grondwet en de representatieve democratie, een handvest verantwoordelijk burgerschap, lokale proeftuinen burgerparticipatie, de oprichting van het eerder in deze brief genoemde Huis voor Democratie en Rechtsstaat, de bevordering van het lokale antidiscriminatiebeleid, de mensenrechten-educatie en de oprichting van een Nationaal Instituut voor de Rechten van de Mens. Over deze activiteiten is uw Kamer separaat geïnformeerd, of zal dat binnenkort gebeuren.

Ten slotte

Uw Kamer wordt geïnformeerd over de voortgang van de in deze brief genoemde activiteiten. Over de stimuleringsmaatregelen die plaatsvinden in het kader van het Actieplan Polarisatie en Radicalisering wordt jaarlijks gerapporteerd in de voortgangrapportages van het Actieplan Polarisatie en Radicalisering. Over de voortgang van de overige kabinetsactiviteiten wordt afzonderlijk gerapporteerd aan uw Kamer.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
G. ter Horst

De minister van Justitie,
E. M. H. Hirsch Ballin

¹ Tweede Kamer 2007–2008, 31 475, nr. 1.